

М. М. Корощенко,
здобувач наукового ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування,
начальник кафедри "Кораблеводіння та штурманського озброєння",
Інститут Військово-Морських Сил Національного університету
"Одеська морська академія", м. Одеса
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3445-2297>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.229

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

М. Koroshchenko,
Candidate of the scientific degree of Doctor of Philosophy in Public Management and Administration,
Head of the Department of Navigation and Navigational Armament,
Institute of Naval Forces of the National University "Odessa Maritime Academy", Odessa

PROBLEMS OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC AUTHORITY AND CIVIL SOCIETY IN UKRAINE AND WAYS TO SOLVE THEM

Метою статті є осмислення проблем взаємодії публічної влади та громадянського суспільства та визначення шляхів їх вирішення. Для досягнення цієї мети автором застосовувалися методи загальнонаукового пошуку такі як аналіз, узагальнення, класифікація, а також спеціальні методи, серед яких треба назвати метою дослідження програмних документів, метод структуризації проблем та метод стратегічного планування кроків, спрямованих на розвиток громадянського суспільства в Україні.

У статті автор доводить, що взаємодія публічної влади та громадянського суспільства, в умовах воєнних дій є найважливішим аспектом забезпечення єдності держави та суспільства, підвищення ефективності публічного управління. Визначені актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні, а також напрямки вдосконалення механізму реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки з урахуванням існуючих проблем.

Автор робить висновок, що формування в Україні громадянського суспільства є важливим елементом демократизації країни, розвитку держави на основі європейських принципів суспільного розвитку та розбудови механізму взаємодії громадян та влади завдяки застосуванню елементів прямої демократії. Для України, що знаходиться на шляху до ЄС, формування громадянського суспільства є найактуальнішим завданням, яке відноситься не тільки до гуманітарної сфери, але й є найважливішим аспектом державотворення.

Громадяни та організації, що входять до структури громадянського суспільства відіграють важливу роль у допомозі державним установам стати більш прозорими, підзвітними та залученими до процесів прийняття рішень, послуг і проектів.

Для України така взаємодія є життєво необхідною з урахуванням того, що тільки наявність розвинутого громадянського суспільства здатна вирішувати проблеми корупції, зловживання владою, низької ефективності надання державних послуг та їх якості.

The purpose of the article is to understand the problems of interaction between public authorities and civil society and to determine ways to solve them. To achieve this goal, the author used methods of general scientific research, such as analysis, generalization, classification, as well as special methods, among which the goal of researching program documents, the method of structuring problems, and the method of strategic planning of steps aimed at the development of public society in Ukraine should be mentioned.

In the article, the author proves that the interaction of public authorities and civil society in the conditions of military operations is the most important aspect of ensuring the unity of the state and society, increasing the efficiency of public administration. Current problems of the development of civil society in Ukraine are identified, as well as directions for improving the implementation mechanism of the National Strategy for the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026, taking into account the existing problems.

The author concludes that the formation of civil society in Ukraine is an important element of the democratization of the country, the development of the state based on European principles of social development and the development of the mechanism of interaction between citizens and the authorities through the application of elements of direct democracy. For Ukraine, which is on the way to the EU, the formation of civil society is the most urgent task, which refers not only to the humanitarian sphere, but is also the most important aspect of state building.

Citizens and civil society organizations play an important role in helping public institutions become more transparent, accountable and involved in decision-making processes, services and projects.

For Ukraine, such interaction is vital, taking into account the fact that only the presence of a developed public society can solve the problems of corruption, abuse of power, low efficiency of public service provision and their quality.

Ключові слова: громадянське суспільство, публічна влада, взаємодія, проблеми, вирішення, держава, ефективність.

Key words: public society, public power, interaction, problems, solutions, state, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В сучасних умовах розвитку Української Держави, коли військова агресія потребує абсолютного єднання громадян та держави, а питання ефективності державного управління в умовах воєнних дій стають все більш актуальним, проблеми формування громадянського суспільства, яке є головним провайдером формування ефективно працюючої системи публічного управління в Україні, виходять на перший план та потребують ретельного дослідження.

Це пов'язано з тим, що саме громадянське суспільство виконує в сучасній демократичній державі такі надважливі функції, як стримання проявів авторитаризму у державі, створення умов для громадської активності; контроль за діяльністю органів державного управління та участь у розробці питань, які є важливими для громади, при тому, що в сучасній модерновій державі європейського типу без згоди громадянського суспільства органи влади не можуть прийняти будь-яке рішення стратегічної спрямованості, які стосуються найважливіших питань суспільно-політичного характеру.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

До питань взаємодії публічної влади та громадськості зверталися ще класики філософської, політичної та правової думки такі як Т. Гоббс (Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної або громадсь-

кого"), Ж-Ж. Руссо ("Про причини нерівності"), Д. Локк ("Два трактату про правління"), Т. Пейн ("Права людини"), Г. Гегель ("Філософія права").

У працях цих філософів та правознавців було чітко зазначено, що вихід держави за межі громадського контролю, намагання держави домінувати у відносинах із громадою, неминуче призводить до деградації усього державного механізму, виникненню підстав для авторитаризму, корупції, порушень закону тощо.

У подальшому ці висновки знайшли своє підтвердження в дисертаційних дослідженнях українських вчених, таких як Ковальчук С.В. [2], Матійчик А.В. [3], Михайловська О.В. [4], Сенча С.А. [6], Стариковська О.О. [7], Узун Ю.В. [8], Хомей О.Д. [10], які довели, що перетворення України в державу європейського типу без формування в країні громадянського суспільства є неможливим.

У той же час, не дивлячись на те, що проблеми формування громадянського суспільства в Україні знайшли своє висвітлення в науковій літературі, поточна військово-політична ситуація вимагає подальших досліджень у цьому напрямку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є осмислення проблем взаємодії публічної влади та громадянського суспільства та визначення шляхів їх вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В останні роки інноваційні моделі громадянської участі, самоорганізації та соціальної мобілізації стають все більш поширеними. В Європі та в усьому світі ми є свідками багатьох нових форм громадської активності, які є більш активними, неформальними, локальними, зосередженими на проблемі та широко мережевими.

Громадяни більше не хочуть бути пасивними спостерігачами в організаціях масового членства, а радше хочуть формувати результати та відігравати більш активну роль у процесі прийняття рішень. Таким чином, громадяни збираються разом у місцеві групи спонтанними та неформальними способами — у тому числі через соціальні мережі — для обговорення та вирішення конкретних проблем.

Хоча групи громадян та організації громадянського суспільства мають величезний потенціал для покращення суспільства та економіки, вони також стикаються зі значними потребами та викликами, такими як слабкий потенціал, недостатні ресурси, а в деяких країнах також поганий доступ до інформації та обмежувальне політичне та правове середовище. Ці проблеми часто заважають організаціям громадянського суспільства (ОГС) конструктивно співпрацювати з державними установами.

Серед усього масиву наукових підходів до визначення дефініції "громадянське суспільство", на нашу думку, найбільш змістовним є визначення, відповідно до якого громадянським можна вважати суспільство, в якому мають місце активні процеси участі громадян в розбудові держави та у вирішенні найактуальніших суспільно-політичних проблем у тісній взаємодії з органами державної влади, в результаті чого формується модель ефективної держави, характерними рисами якої є ефективне врядування, верховенство права, розвинута економіка та соціальна сфера, високий рівень суспільної моралі, політичної культури та політичних свобод та широкого спектру неурядових організацій, таких як профспілки, асоціації роботодавців, представників незалежних ЗМІ та ін., які сприяють участі громади у визначенні політичного порядку денного [6].

Для країни, яка прагне стати членом ЄС, активне громадянське суспільство сприяє виконанню умов членства в ЄС [11].

Отже для України, що знаходиться на шляху до ЄС, формування громадянського суспільства є найактуальнішим завданням, яке відноситься не тільки до гуманітарної сфери, але й є найважливішим аспектом державотворення.

Громадяни та організації, що входять до структури громадянського суспільства відіграють важливу роль у допомозі державним установам стати більш прозорими, підзвітними та залученими до процесів прийняття рішень, послуг і проектів. Зміцнюючи інституційну підзвітність і, таким чином, підтримуючи належне врядування, неформальні групи громадян і створені ними організації громадянського суспільства роблять уряди більш чуйними на вимоги суспільства. Таким чином, активне громадянське суспільство на початку ХХІ століття стає невід'ємною складовою демократичних країн і сталої, інклюзивної та ефективної економіки [12]. Також

Таблиця 1. Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні

№.	Наявні проблеми
1.	Розчарування в гаслах, що звучали на Євромайдані, не сприйняття діяльності низки державних інституцій, зокрема органів законодавчої влади, як таких, що працюють на державу та суспільство
2.	Основний суспільний інтерес українців сконцентрований навколо воєнних дій, при тому, що інші аспекти розвитку держави залишаються поза межами суспільного інтересу.
3.	Нерозвинутість системи громадських слухань, референдумів, які традиційно консолідують суспільство у вирішенні суспільно значущих проблем
4.	Слабкість професійних спілок, які, фактично, не мають змоги впливати на рішення уряду, керівників підприємств та організацій
5.	Низький процент участі українських громадян в діяльності неурядових організацій; більш ніж 80. 0 % українців не беруть участі в діяльності цих структур
6.	Перешкоди окремих представників влади розвитку волонтерського руху, вільного доступу до правдивої інформації про стан справ в державі, що стримує громадську активність та сприяє формуванню думки про тотальну корупцію в державі, зокрема в оборонній сфері
7.	Розчарування в діях влади, яка не змогла в повному обсязі виконати свої зобов'язання стосовно учасників бойових дій, ігнорування думки громадян із приводу найактуальніших проблем оборонної військової політики
8.	Наявність значної кількості ЗМІ, які є підконтрольними державі та представникам влади. Відсутність реальної свободи ЗМІ
9.	Значна протестна активність українського суспільства, яке відчуває незадоволення діями влади у вирішенні найактуальніших проблем. До 50.0 % населення України готове до участі в протестних акціях
10.	Пасивність громадян у питаннях мирного вирішення проблем суспільства, так, наприклад, на думку Freedom Hous «українське суспільство проявляє пасивність у вирішенні проблем корупції, екології, інформаційної прозорості органів державної влади»
11.	Наявність великої кількості населення, яке страждає від війни та не відчуває того, що держава та суспільство намагається вирішити їх проблеми.
12.	Низка активність та проблеми розвитку неурядових організацій, що мають контролювати владу

Джерело: складено автором за даними [5].

найбільш характерними ознаками громадянського суспільства є наявність ринкової економіки, що стимулює підприємництво, яке створює суспільні блага, надає робочі місця та формує економічний та інноваційний базис розвитку держави; високий процент представників середнього класу; активна та ефективна соціальна політика; відкритість органів влади та їх здатність надавати якісні та своєчасні державні послуги; розвинута культура, освіта, медицина, вільні та об'єктивні ЗМІ.

Наведені ознаки характеризують сучасну державу європейського зразка, та є тими орієнтирами, яких, в решті решт, має досягти Україна, відбудувавши післявоєнну державу із опорою на тісну співпрацю держави та громадянського суспільства.

В Україні регулювання відносин, що виникають між державою та громадянським суспільством регулюють Закони України "Про громадські об'єднання" "Про соціальний діалог в Україні", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про інформацію", "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності", "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності", "Про органи самоорганізації населення", "Про професійних творчих працівників та творчі спілки", "Про благодійну діяльність та благодійні організації", "Про волонтерську діяльність".

Отже сьогодні країна має всі законодавчі підстави для розвитку громадянського суспільства, але, не зважаючи на це, в цій сфері розбудови держави маємо цілий пласт проблем, що потребують свого розв'язання (табл. 1).

Безумовно, що перелік цих проблем можливо продовжити, але, на наше переконання, зазначені вище проблеми є такими, що потребують негайної реакції з боку органів державної влади, які мають стимулювати розвиток громадянського суспільства в Україні.

Таблиця 2. Актуальна оцінка діяльності органів місцевого самоврядування представниками громадянського суспільства

Критерій оцінки	Оцінка (кількість відповідей; N=145)			
	прекрасно	нормально	погано	важко сказати
Представники влади усвідомлюють важливість інформування громадян та підтримують громадянську участь у процесі прийняття рішень	13	61	58	13
Представники влади використовують різні методи по підвищенню обізнаності громадян; необхідна інформація надається вчасно	14	59	62	10
Інформація, яку надає влада під час процесу прийняття рішень є об'єктивною, повною, загальнодоступною і подається у стандартизованій формі; усі громадяни мають рівні можливості доступу до учасницького процесу, оскільки представники влади пропонують різноманітні форми участі, стандарт проведення яких є прописаним і прийнятним	14	53	63	15
Представники влади на місцях підтримують ініціативи громадян	13	66	45	21
Представники влади забезпечують відкритий і прозорий процес прийняття рішень завдяки зовнішньому контролю з боку громади та неурядових організацій; інформація публічна та доступна для широкого загалу	12	46	66	21
Влада заохочує розвиток громадянського суспільства, інвестує в їхню освіту та пропонує громадянам діалогову манеру співпраці	12	43	69	21
Середнє число відповідей по оцінках	13	54,7	60,5	16,8

Зазначимо, що громадянське суспільство неможливо створити, орієнтуючись на державний примус, формування громадянського суспільства — це поетапний, тривалий процес самоусвідомлення громадянами своєї політичної спроможності.

Але, у цьому контексті звернемо увагу на те, що громадянське суспільство виникає і активно розвивається в тих державах, де для цього створені належні умови і держава, розуміючи користь від наявності розвинутого громадянського суспільства, намагається передати громадянам контрольні, консультативні, блокуючи повноваження, в результаті чого публічна влада набуває ефективності і стає дієвим інструментом суспільного розвитку.

Зазначимо, що основну роль у процесі взаємодії суспільства та органів влади відіграють некомерційні організації — юридичні особи, діяльність яких спрямована на досягнення соціальної користі, яка має бути наслідком рішень органів влади.

В Україні аналогом неприбуткових організацій виступають громадські об'єднання, якими є добровільні об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Відповідно до Закону України "Про громадські об'єднання" ці організації мають широкі права, що спрямовані на досягнення "суспільного блага", зокрема (ст. 21) вони мають право звертатися до органів державної влади з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами; одержувати публічну інформацію, щоб брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів; засновувати медіа; брати участь у здійсненні державної регуляторної політики, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади [1].

Разом із тим останні дослідження довели, що в Україні діяльність неприбуткових громадських організацій (громадських об'єднань) стикається з цілим рядом проблем, серед яких відсутність стабільного фінансування, неналежний рівень взаємодії цих організацій з органами державної влади, обмеження в доступі до інформації та в прийнятті програм розвитку територій, в результаті чого ці організації не мають можливості ефективно контролювати публічну владу. Сама ж діяльність органів влади на місцях представниками цих організацій оцінюється критично, при тому, що значна частина осіб, які брали участь в роботі неприбуткових організацій, оцінюють цю діяльність як незадовільну (табл. 2).

Безумовно, що такий стан речей не сприяє ефективній комунікації держави і суспільства, і створює загрози для взаєморозуміння між органами державної влади та громадянами.

Отже, нині, важливим завданням є створення в Україні передумов для подальшого розвитку громадянського суспільства, з урахуванням наявних проблем. Таким чином, на нашу думку в сучасних умовах основною метою формування громадянського суспільства в Україні має стати формування спільноти активних громадян України, які готові вирішувати складні завдання, що сьогодні формують державну політику, сприяти тому, щоб держава реально повернулася "обличчям до суспільства", передала громаді низку повноважень, які виконує громадянське суспільство в західних країнах.

Вирішенню цього завдання сприяє Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021—2026 роки, Указ Президента України Про Національну стратегію сприяння розвитку але, як здається, глава VII цього документу "Механізми реалізації Стратегії" потребує уточнення та конкретизації

Таблиця 3. Напрямки вдосконалення механізму реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки з урахуванням існуючих проблем

№	Напрямки	Зміст діяльності органів публічної влади
1.	Підвищення ефективності взаємодії суспільства та органів законодавчої влади	Створення громадських рад, що мають контролювати питання етики, майнового стану, пересування депутатів усіх рівнів
2.	Актуалізація державної інформаційної політики	розширення суспільно значущої тематики в межах телемарафону «Єдині новини»
3.	Подальший розвиток політичної комунікації між державою та суспільством	Активізація процесів громадських слухань, місцевих референдумів і т. ін.
4.	Розвиток професійних спілок	Вдосконалення законодавства, залучення на професійній основі до роботи професійних спілок активних громадян, які є спеціалістами у тій сфері, в якій працює професійна спілка
5.	Стимулювання діяльності неурядових організацій, залучення громадян до участі в цих організаціях	Державна інформаційна підтримка діяльності неурядових організацій, публікація їхньої звітності, її обговорення, популяризація найкращого досвіду
6.	Створення умови для активізації волонтерського руху, діяльності громадських організацій	Посилення адміністративної відповідальності посадових осіб, що перешкоджають законній діяльності, волонтерських, громадських організацій
7.	Взаємодія із учасниками бойових дій, захисниками України	Тісна співпраця держави і ветеранських, некомерційних громадських організацій з питань соціальної та інформаційної політики по відношенню до осіб, що брали та беруть участь у захисті держави. Постійне роз'яснення ситуації у сфері соціального захисту цих осіб
8.	Підвищення ефективності ЗМІ	Розвиток Інтернету, надання необхідної підтримки для створення незалежних ЗМІ шляхом співпраці держави із представниками засобів інформації, надання суспільству права контролювати державну інформаційну політику.
9.	Створення передумов для толерантного відношення суспільства до влади	Активізація контактів органів державної влади із суспільством шляхом постійного діалогу та формування умов для реального контролю громадянського суспільства за діями влади
10.	Залучення громадян до вирішення актуальних проблем розвитку держави	Активна інформаційна політика, яка спрямована на формування громадської думки відносно необхідності участі суспільства в вирішенні актуальних проблем; публікація матеріалів відносно реальних результатів громадської активності
12.	Сумісна робота держави та представників волонтерського руху із переміщеними особами, із тими хто втратив власне майно і та ін.	Опрацювання механізму розподілення гуманітарної фінансової допомоги через громадські організації, фінансування діяльності тих організацій, які реально допомагають в вирішенні проблем переміщених осіб та тих хто постраждав від війни
13.	Сприяння розвитку активності некомерційних громадських організацій	Розширення можливостей громадських об'єднань впливати на ситуацію в країні, наділивши їх правом законодавчої ініціативи та розширення контрольних повноважень

з урахуванням тих проблем, які нині перешкоджають формуванню громадянського суспільства в Україні [9].

Основними задачами, що мають сприяти більш ефективному функціонуванню зазначеного механізму, мають стати:

1) формування та подальший розвиток правових, інформаційних, організаційних умов, що спрямовані на розвиток громадянського суспільства, зокрема прийняття державної Програми розвитку громадянського суспільства за участю громадських некомерційних організацій, професійних союзів, які мають не лише висловлювати свої пропозиції, але й мати можливість включати ці пропозиції в остаточний документ, контролюючи виконання Програми участі громадських організацій для функціонування та розвитку інститутів громадянського суспільства;

2) всебічна підтримка громадських об'єднань з боку публічної влади в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства;

3) пропаганда діяльності громадських об'єднань, створення в суспільстві позитивного сприйняття їхньої діяльності;

4) розвиток різноманітних форм взаємодії органів публічної влади та громадських об'єднань, стимулюван-

ня взаємодії між представниками громадянського суспільства.

Реалізація цих завдань має враховувати необхідність вирішення проблем, які були наведені вище у таблиці 1, активізація діяльності представників публічної влади у сфері розвитку українського громадянського суспільства. Із цією метою автором статті підготовлені пропозиції, які мають конкретизувати та вдосконалити механізм Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021—2026 реалізації (табл. 3).

Реалізація зазначених заходів буде реально сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні, підвищить ефективність взаємодії суспільства та держави, наповнить Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні практичним змістом.

ВИСНОВКИ

Формування в Україні громадянського суспільства є важливим елементом демократизації країни, розвитку громадянського суспільства держави на основі європейських принципів суспільного розвитку та розбудови механізму взаємодії громадян та влади завдяки застосуванню елементів прямої демократії.

Для України така взаємодія є життєво необхідною з урахуванням того, що тільки наявність розвинутого громадянського суспільства здатне вирішувати проблеми корупції, зловживання владою, низької ефективності надання державних послуг та їх якості.

Безумовно, що в умовах воєнних дій процеси формування громадянського суспільства утруднені намаганням органів публічної влади вийти з під контроль громадянськості для підвищення ефективності і оперативності прийнятих рішень.

Але, як показує практика, ігнорування громадської думки, відхід від принципів громадського контролю сприяє підвищенню рівня громадського невдоволення діями влади, порушень єдності держави та суспільства, що в умовах війни є неприпустимим.

Відповідно, важливим висновком є необхідність подальшого нарощування комунікації між суспільством та державою, використовуючи відомі механізми, що довели свою ефективність в країнах ЄС, створивши передумови для формування в цих країнах ефективно функціонуючого громадянського суспільства, яке спонукає державу до демократизації та підвищення управлінської ефективності.

Література:

1. Закон України "Про громадські об'єднання" від 22.03.2012. 4572-VI, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
2. Ковальчук С.В. Правові засади взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади в умовах становлення демократичної правової держави в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2019. 218 с.
3. Матійчик А. В. Самоорганізація громадянського суспільства як чинник демократичної модернізації політичної системи України: дис. ... канд. політ. наук. ІваноФранківськ, 2016. 221 с.
4. Михайловська О.В. Теоретико-методологічні засади досягнення громадського прогресу в системі публічного управління: дис. ... докт. з державного управління. Харків, 2021. 436 с.
5. Облонський В. М., Балакірева О. М., Бондар Т. К. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: аналіз. Доповідь. К.: НІСД, 2017. 56 с.
6. Сенча С.А. Державний механізм стимулювання розвитку громадянського суспільства (на прикладі Одеської області): дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2020. 202 с.
7. Стариковська О. О. Феномен громадської думки: взаємозв'язок держави і громадянського суспільства: дис.... канд. філос. наук. Запоріжжя, 2020. 222 с.
8. Узун Ю. В. Концепт "громадянське суспільство" в історії та теорії політичної думки : дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2002. 198 с.
9. Указ Президента України "Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки". Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>,
10. Хомей О. Д. Взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС: дис.... канд. політ. наук. — Київ, 2021. 221 с.

11. Civil Society. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

12. The role of civil society in policymaking. URL: <https://apolitical.co/solution-articles/en/the-role-of-civil-society-in-policymaking>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On Public Associations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (Accessed 2 January 2024).
2. Kovalchuk, S.V. (2019), "Legal principles of interaction between civil society and public authorities in the conditions of the establishment of a democratic legal state in Ukraine", Ph.D. Thesis, law of science, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine.
3. Matiichyk, A.V. (2016), "Self-organization of civil society as a factor in the democratic modernization of the political system of Ukraine", Ph.D. Thesis, political sciences, Ivan Franko National University, IvanoFrankivsk, Ukraine.
4. Mykhaylovska, O.V. (2021), "Theoretical and methodological principles of achieving public progress in the system of public administration": Ph.D. Thesis, Public administration, Kharkiv, Ukraine.
5. Oblonsky, V. M., Balakireva, O. M. and Bondar, T. K. (2017), Pro stan rozvytku hromadians'koho suspil'stva v Ukraini [On the state of development of civil society in Ukraine], National Institute of Strategic Research, Kyiv, Ukraine
6. Sencha, S.A. (2020), "The state mechanism for stimulating the development of civil society (on the example of Odesa region)", Ph.D. Thesis, political sciences, Odessa Regional State Institute Management, Odesa, Ukraine.
7. Starykovska, O.O. (2020), "The phenomenon of public opinion: the relationship between the state and civil society", Ph.D. Thesis, philosophical sciences, Zaporizh National University, Zaporizhzhia, Ukraine.
8. Uzun, Yu. V. (2002), "The concept of "civil society" in the history and theory of political thought", Ph.D. Thesis, political sciences, Odessa Regional State Institute Management, Odesa, Ukraine.
9. President of Ukraine (2021), Decree "On the National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021—2026", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (Accessed 25 Jan 2024).
10. Khomey, O. D. (2021), "Interaction of civil society and state authorities in the context of Ukraine's integration into the EU", Ph.D. Thesis, political sciences, Kyiv National University, Kyiv, Ukraine.
13. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR) (2023), "Civil Society", Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en (Accessed 25 Jan 2024).
14. Apolitical (2023), "The role of civil society in policymaking", Available at: <https://apolitical.co/solution-articles/en/the-role-of-civil-society-in-policymaking> (Accessed 25 Jan 2024).

Стаття надійшла до редакції 29.01.2024 р.